

Historie sčítání lidu v České republice, Německu, Rakousku a ve Švýcarsku

Karolina Wagnerová si za cíl své diplomové práce zvolila zajímavé téma, a to vývoj sčítání lidu ve vybraných zemích střední Evropy od nejstarších dob po současnost. I když práce zabírá dlouhý časový rozsah, jde o práci velmi aktuální. Sčítání lidu se řadilo a řadí mezi výjimečné statistické akce, jejichž přípravě a průběhu je věnována pozornost i ze strany veřejnosti a na jejichž výsledcích do značné míry závisí i demografický výzkum. A v současné době je pro statistickou službu všech uvedených zemích problematika sčítání lidu aktuálním tématem.

Předložená diplomová práce má rozsah 126 stran, z toho je 16 stran příloh (kopií sčítacích formulářů apod.). Má velmi pěknou grafickou úpravu. Práce má také logické členění, po úvodní části, v níž vysvětluje základní pojmy vztahující se ke sčítání lidu, následuje vlastní text, členěný chronologicky respektive podle jednotlivých studovaných regionů či zemí. Závěrečné kapitoly jsou věnovány komparaci současných metod sběru dat o obyvatelstvu a úvaze o významu sčítání lidu v současnosti. Po formální stránce splňuje požadované náležitosti kladené na závěrečné práce, tj. zařazení abstraktu, obsahu, seznamu použité literatury a seznamu příloh.

Je pochopitelné, že takto koncipovaná práce je založena především na literatuře. Autorka však prokázala, že se dobře orientuje v dostupných zdrojích informací, využívá nejen literaturu domácí, ale v hojné míře zahraniční, zejména z německé jazykové oblasti, což u nás nebývá v poválečném období příliš časté. Přitom jak pro historický přehled, tak pro popis současné situace ve všech uvedených zemích využívá hojně zejména informací, které o sčítání lidu poskytují statistické úřady jednotlivých zemí. Z tohoto hlediska jde o práci u nás jedinečnou, neboť informace zejména o současné praxi provádění sčítání lidu ve zkoumaných zemích (Rakousku, Švýcarsku či Německu) nejsou v naší demografické literatuře často frekventované. Text je přitom čtivý, je vhodně strukturovaný. Lze říci, že cíle práce bylo dosaženo.

Práce je napsána po stylistické stránce velmi pěkně, obsahuje minimum překlepů či přehlédnutí (jedno z mála se vyskytlo na straně 17, když zkratka PAPI je rozepsána omylem stejně jako následující CAPI). V práci se nevyskytují věcné chyby. Práce je psána čtivě, a přestože podává velké množství informací, pouze místy se autorce nezdařilo udržet stylistickou úroveň (zpravidla při výčtech při sčítání zjišťovaných znaků u obyvatelstva či u domácností, takže je text srozumitelný pouze ze souvislosti, např. na straně 87, 4. řádek). Škoda, že autorka někde nelogicky střídá tzv. historický prézens s minulým časem (např. strana 40, první odstavec), což je však běžný prohrěšek nezkušených autorů.

Co však mne zarazilo, je použitý způsob odkazů na literaturu, neboť autorka uvádí stránky, na které v textu odkazuje, až u bibliografického záznamu citované publikace v přehledu literatury za textem; to je v případě, že některého zdroje je použito vícekrát, zmatečné (týká se zejména prací domácí provenience); svérázně také odkazuje na citáty z Bible na str. 19 a 20. Obdobně netradičně jsou číslovány i obrázky (jejichž přehled u obsahu chybí). Výběr obrázků zařazených do textu případně příloh naznačuje, že autorka využila podkladů, které byly snadněji dostupné, nejde tak o vyčerpávající doplnění (např. ukázek sčítacích archů používaných na našem území). Naopak velmi oceňuji zařazení obr. 9.2. (na str. 92) a přílohy 7 na (str. 126), které ve zhuštěné podobě ukazují pestrost získávání dat o obyvatelstvu v mezinárodním měřítku. Z toho všeho ovšem vyvstává stále naléhavější otázka, zda lze tyto metody sběru ještě nazývat sčítáním lidu.

Uvedené výtky jsou však vzhledem k rozsahu a kvalitě předloženého textu nepodstatné. Předložená práce dle mého názoru splňuje nároky kladené na diplomové práce. Autorka prokázala, že se dobře orientuje ve studované problematice, že umí pracovat s dosavadní literaturou, při interpretaci získaných poznatků se nedopouští chyb. Lze také říci, že přibližuje českému prostředí minulost a současnost sběru dat o obyvatelstvu z německy mluvících zemí Evropy. Práci Karoliny Wagnerové „Historie sčítání lidu v České republice, Německu, Rakousku a ve Švýcarsku“ doporučuji přijmout k obhajobě.

V Praze dne 15. ledna 2018

Doc. RNDr. Ludmila Fialová, CSc.,
Katedra demografie a geodemografie
Přírodovědecká fakulta UK